

Oppimisen opit käyttöön myös upseerikoulutuksessa

Jukka Sorvari: Oppimisen ohjaus ja evaluaatio upseerin koulutuksessa. Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisusarja 2, n:o 1. Helsinki 1994.

Kasvatustiede tuli Kadettikoulun opetusohjelmaan 1960-luvulla, jolloin aloitettiin määrätietoiset pyrkimykset saada Kadettikoulu muiden korkeakoulujen veroiseksi ja siinä suoritettu tutkinto vertailukelpoiseksi yliopistollisten tutkintojen kanssa. Kasvatustieteen alin arvosana vaaditaan nykyisin kaikilta Kadettikoulusta valmistuvilta.

Tämä kehitys on tietysti lisännyt sotilasammattillista kiinnostusta kasvatustiedettä ja opetusopillisten ongelmien pohdintaa kohtaan. Kadettikoulussa on perustavaa työtä kasvatustieteen lehtorina tehnyt fil. tohtori Toivo Heikkurinen. Kadettien suoritusmotivaatiosta kirjoitti väitöskirjan nykyinen everstiluutnantti ja dosentti Veikko Pentti jo 1982.

Myöhemmin myös Sotakorkeakoulussa eli nykyisessä Maanpuolustuskorkeakoulun jatkokinto-osastossa kasvatustieteen alaan kuuluvat tehtävän asetelut ovat saaneet lisääntyvää kiinnostusta osakseen. Niinpä mm. henkilöarvostelun tavoitteet ja toteuttaminen (Matti Pisto 1989), Kadettikoulun oppilasvalinnat (Jarmo Helenius 1991) ja asevelvollisten koulutustulosten arviointi (Sakari Honkamaa 1991) ovat olleet oppilaitoksen diplomitöiden aiheina.

Jukka Sorvarin tutkimus on osoitus opetusopillisen mielenkiinnon jatkumisesta ja syvenemisestä sotilaallisessa koulutuksessa. Sorvari itse valmistui ammattiupseeriksi vuonna 1979 kaksi ja puoli vuotta kestäneeltä kurssilta. Hän palveli muutaman vuoden varusmiesten kouluttajana, kunnes palasi Kadettikouluun opetusupseeriksi toimien kadettikurssin johtajana kahdeksan vuotta. Tehtävät lisäsivät hänen kiinnostustaan kouluttamisen teoriaa kohtaan.

Jukka Sorvari teki tutkimuksensa Sotakorkeakoulun diplomityönä pääosin vuoden 1992 aikana. Tuolloin Kadettikoulu eli historiansa tärkeimpiin kuuluvaa murrosta. Talossa oli kolme kadettikurssia, joista kaksi kurssia toteutti kolmivuotista ohjelmaa. Nuorin, syksyllä 1991 aloittanut 78. kurssi oli ensimmäinen nelivuotinen.

Syvä- ja pintaoppiminen

Sorvarin empiirisenä menetelmänä oli kadetteihin suunnattu kysely, joten näkökulma oli oppijan näkökulma. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa tuon murrosvaiheen kadettien kokemukset ja vertailla kolmea kadettikurssia. Tutkimus oli rajattu vain niihin kokemuksiin, joita kadeteilla oli Santahaminasta; heidän kokemuksensa aselajikouluista ja joukko-osastoista rajattiin siis pois. Kysely sisälsi useita kymmeniä kysymyksiä ja väittämiä, joiden vastausvaihtoehdot oli harkittu yksiselitteisiksi. Lisäksi oli joukko avoimia kysymyksiä, joihin edellytettiin laajempia vastauksia. Niissä tutkija toivoi saavansa kadettien omia näkemyksiä koulun opetuksen ja arvostelun kehittämiseen.

Kysely tavoitti kadetit hyvin, eräissä ryhmissä jopa yli 90-prosenttisesti. Tutkimuksen tekijä motivoi vastaajia muistuttamalla, että heillä oli mahdollisuus vaikuttaa koulunsa uudistumisvaiheessa olevaan opetukseen ja oppilaiden arviointiin.

Sorvari on tietysti kiinnostunut opetuksen perillemenosta, syvä- ja pintaoppimisesta. Hän kertoo sen odotuksenmukaisen tiedon, että nelivuotisella kurssilla kadetteja on opastettu opettavan aineksen kokonaisvaltaiseen hallintaan enemmän kuin kahdella vanhemmalla kurssilla, joilla tenttivaatimukset ja kokeisiin valmistautuminen ovat ohjanneet pintaoppimisen suuntaan. Kun Sorvari tähdentää opettajain ja kouluttajain velvollisuudeksi selkeän ja henkilökohtaisen palautteen antamisen, hän vaatii myös opetus-tekniikan opettamista. Hän päätyykin siihen oikeutetulta tuntuvaan vaatimukseen, että Maanpuolustuskorkeakoulun organisaatioon olisi istutettava koulutusupseeri tai lehtori, jonka tehtävänä olisi

seurata tiiviisti alan yleistä kehitystä sekä lisätä opetusopillista tietämystä upseerikasvatuksessa yleensä. Sorvari tarkoittanee samalla, että tästä viranhaltijasta tulisi myös Kadettikoulun kouluttajien kasvatus-tieteellinen valmentaja.

Upseerikoulutuksen viimeisimmissä muutoksissa pohdittiin paljon suhteellisen ja absoluuttisen arvostelun kohdallisuutta. Perinteinen arviointitapa puolustusvoimissa on ollut suhteellinen, jonka mukaan lähes jokainen oppilasjoukko on jaettu edistymisen perusteella kolmeen osaan. Tämä kaavamaisuus on koettu monesti liian lopulliseksi esimerkiksi Sotakorkeakoulun jälkeisellä uralla. Yleisesikuntaupseeriksi valmistuessaan mies on vasta puolivälissä neljännen kymmenen, joten monella on edessään vielä tärkeä kypsyminenvaihe, mutta omasta kolmanneksestaan ei pysty vapautumaan. Vuoden 1992 kadeteista enimmät antoivat luottamuksensa absoluuttiselle arvostelulle, ja kaksiportaisenkin arvioinnin (hyväksytyt - hylätyt) kannattajia oli selvästi enemmän kuin perinteisen suhteellisen.

Suhteellinen arvostelu onkin koettava nykyään vanhentuneeksi. jalkaväenkenraali Yrjö Keinonen, auskultoinut matemaattisten aineiden opettaja muuten, otti puolustusvoimain komentajana 1960-luvulla käyttöön vuosittain toistuvan upseeriarvostelun, jonka näköisyydestä asianomainen itse saa lausua oman käsityksensä. Usean vuoden jatkumossa, niin on uskottava, arvostelun kohteesta hahmottuu oikea kuva, jota opinnäytteet täydentävät. Kun tämä kuva tallentuu pääesikunnan henkilöstöesikunnan tietokoneisiin ja on niistä saatavissa ulos milloin tahansa esitetyn kysymyksen mukaisesti, vain noin 2500 miestä käsittävän upseeriston sijoittelu, voi varmasti onnistua ilman kolmen karsinan järjestelmääkin. Lisäksi tämänkaltainen menettely ylläpitäisi motivaation myös heikoimmin menestyneillä.

Huolestuttavia tietoja

Pari Sorvarin selvittämää asiaa iskee odotuksia korville ja oikein railakkaasti. Oli yllättävää tietää, että Kadettikoulussa kurssien keskinäiset suhteet voivat antaa pennalismin (simputuksen) kohteille sellaisen tunnun, että heidän ihmisarvoaan on loukattu. Kolmen kurssin kaikista kadeteista on sitä mieltä 21 prosenttia, nuorimman kurssin kadeteista peräti 41 prosenttia. Numerot ovat vaikeita käsittää, kun voi olla varma, että jo upseerikokelaina kadetit olivat saaneet silloisen joukko-osastonsa komentajalta simputuksesta madonluvut - varmuuden vuoksi. Myös Kadettikoulun johto on viime vuosina ollut näissä seikoissa erittäin tarkka ja puuttunut jopa aika harmittomaan tapaan, jolla vanhemmat kadetit kirjoittivat nuoremmillaan tutkielmia kaikenkarvaisista lapsellisuuksista.

Sorvarin antama tieto on huolestuttava. Kuuluu luonnonjärjestykseen, että kahden peräkkäisen kadettikurssin keskinäinen suhde on viileä. Mutta kun puhutaan ihmisarvoon koskemisesta, sellaisen mahdollisuudet on juurittava kerta kaikkiaan pois. ja toisaalta on kiireesti toivottava, ettei kadettiainees ole ratkaisevasti herkistynyt, kun sentään noin moni nuorimmasta kurssista on kokenut vanhempien kadettien toimenpiteet ihmisarvoa loukkaaviksi ja kun 13 prosenttiakin on vastauksestaan epävarma. Vain 16 prosenttia on sitä mieltä, ettei loukkauksia ole ollut.

Perustavan tärkeä oli väittää "Olen kokenut opiskelun kadettikurssilla mielekkäänä". Vanhin eli juuri valmistumassa oleva kurssi oli 73 prosentin voimalla tätä mieltä. Keskimäinen kurssi tarjosi tähän 69 prosenttia. Kumpikaan luku ei voi aiheuttaa iloista eläkötä. Mutta kun nuorin eli ensimmäinen nelivuotinen kadettikurssi vastaa, että 8 prosenttia on täysin samaa mieltä ja 44 prosenttia jokseenkin, koulutuksesta vastaavilla on totisesti miettimisen aihetta.

Vertautuminen korkea koulututkintoon

Kadettikoulun nykyinen oppilasainees on koulumenestykseltään tietyvästi tasokkainta kautta aikojen. Reserviupseerikoulu tai Päälystöpisto on lisäksi testannut jokaisen oppilaan sotilaallisen kelpoisuuden ja todennut sen vähintään hyväksi ehkä harvaa poikkeusta lukuun ottamatta. Tämän jälkeen on ajateltava sitä, mitä he Kadettikoulussa uskoivat saavansa ja mitä he todellisuudessa saivat.

Kadettikoulu nelivuotistettiin hyvin paljolti siksi, että sen tuottama loppututkinto saisi saman arvon ylemmän korkeakoulututkinnon kanssa. Toisaalta opistoupseereiden voimakkaan ammattijärjestön määrätietoiset pyrkimykset kohti virkaupseereiden reiviiriä vaativat lisäämään virkaupseeriston lukeneisuutta.

Kadettien uusin neljäs vuosi suunnattiin melko voimakkaasti siviiliaineisiin ja ns. yleissivistykseen, vaikka toki puhtaasti sotilaallisenkin opin tuntimäärät kasvoivat. He viettävät ensimmäisen vuotensa pääosin luontosaleissa ja lähtevät maastoon vasta sen jälkeen. Siis ensimmäinen vuosi on juuri sitä, minkä he olisivat kokeneet muissakin korkeakouluissa. Siihenkö he pettyivät lähtiessään valmistautumaan ammattisotilaiksi?

Vastavalmistuneina yliluutnantteina 24-25 vuoden iässä nykykadettien pitäisi sitten olla päteviä pataljoonankomentajia. Aiemmassa järjestelmässä pataljoonan komentajan kypsyys saavutettiin vasta kolmen tai neljän vuoden koulutuskokemuksen ja yhden vuoden kapteenikurssin jälkeen, kun kadettikoulussa oli ensin valmistuttu komppanianpäälliköksi. Onkin uskotta monen vanhan sotilaan ajaukseen, että 24-vuotiaalle nuorelle miehelle sopiva komppanianpäällikön pätevyys olisi edelleenkin saavutettavissa kolmen vuoden sotilasammattillisissa opinnoissa; niiden jälkeen ja niiden perustalle voisi rakentaa muuta pätevyyttä, mutta tietysti ja vain työnantajan eli puolustusvoimien tarpeiden mukaan.

Oli onni, että majuri Jukka Sorvari julkaisi tutkimuksensa jo nyt. Kilpailu siviilimaailman kanssa ei saa johtaa ammattisotilaiden koulutusta viertoteille.

Ilmari Ojala